

Bánky Dániel:

Magyar tudományos portálok összehasonlítása: MTA-honlap, Origo, Mindentudás Egyeteme

1. Bevezetésül:

Sokat törtem a fejem, mi lehetne a legigazságosabb és legkorrektebb módszer, arra, hogy a három internetes portált egymáshoz mérhetővé tegyem? Hogyan talállok majd egy közös nevezőt, milyen szempontokat jelöljek meg az összehasonlíthatóság megteremtése érdekében? „Egyről ismerj meg mindenkit!” – fogalmazta meg a közös nevezőre utaló klasszikus bölcseletet már az ókori Róma filozófiája is. Ugyanakkor minden szubjektív. Nyilvánvaló, hogy felhasználói habitus dönti el általában, hogy ki melyik honlap segítségével tájékozódik a tudomány híreinek felgyorsult világában, ki melyik megfogalmazási módját szereti és szereti meg. Ritka dolog két olyan portált találni, amely ugyanazt az igényt elégítené ki vagy ugyanazt a kört szolgálná, hisz akkor miért is hozták volna létre?!

Azt már hamar sikerült kitalálnom, hogy igazán egyik portált sem tudom majd a másik rovására kritizálni, versenyhelyzetében megbántani, mert létrehozóik a háttérben összefonódnak egymással: a Magyar Tudományos Akadémia szavatolja a tudományosságot és professzionalitást, míg a Magyar Telekom az informatikai igényességet biztosítja.

Elérhetőség:

1. <http://www.mindentudas.hu/magazin2/20070424kulturafuggo.html>
2. <http://www.origo.hu/vendegszoba/tudomany/20070502csepe.html>
3. http://www.mta.hu/index.php?id=634&backPid=417&tt_news=3012&cHash=4e03ed8f36

2. Szempontrendszer

A szempontrendszer, amelyet „összeeszkábáltam”, az alábbi elemeket tartalmazza. Semmi sem új és semmi sem a saját „találmányom” az alábbiak közül, ám hármasuk jól szemlélteti az egyszerű „felhasználói” igényt:

1. Tudományos tartalom
2. Aktualitás
3. Interaktivitás

A tudományos igényesség vonatkozásában egyik portál megbízhatósága sem vonható kétségbe. Az aktualitás és interaktivitás már nagymértékben függ a pénzügyi alapokon nyugvó frissítés lehetőségétől és gyakorlatától, illetve a kapcsolódó, illetve kapcsolható linkek számától és elérési módjától.

3. A közös nevező – diszlexia

Egyszerűbbnek gondoltam eredetileg a közös nevező megjelölését, de sajnos kiderült, hogy „tűt keresek egy szénakazalban”. Végül fáradozásomat siker koronázta. A találmányra próbálgatott tárgykörök közül, – amelyek egyike alapján a portálok „tesztelését” elvégezni tervezem, – végül a „diszlexia” kérdésköre lett a megfelelő szubjektum.

A diszlexia irodalma terjedelmes a neten. Természetes, hogy akár a www.wikipedia.hu keresés menüjéből is útra kelhetünk, de önálló portálok is segítenek bennünket úgy, mint: www.diszlexia.hu vagy a www.diszlexia.lap.hu. Az én igényem azonban igazán nem a diszlexia megismerése konkrétan, hanem a diszlexiával kapcsolatos legújabb ismertett kutatások bemutatása, amelyen keresztül a fentebb felsorolt három tudományos portál adta lehetőségek összehasonlíthatóságát mérném.

Nézzük tehát, melyik honlapra klikkelve, milyen minőségében jelenik meg ez a – korunkban szívesen kutatott és tudományos problémává nőtt – fejlődési zavar, amely az olvasás elsajátítása során jelentkezik? A különböző megfogalmazások mindegyike a dr. Csépe Valéria-féle kutatásokkal foglalkozik.

(Azért, hogy ezt a kis dolgozatot kézbe véve az összehasonlíthatóság – segédeszköz nélkül – adja magát, a honlapokon leírtakat a kiszemelt tárgyban végig idézem. Természetesen közben van véleményem, de nem gyakran szakítom meg az idézetek folyamát, hogy ne befolyásoljam az olvasó önálló véleményalkotását sem.)

4. Az MTA-honlapja

„A NeuroDys projekt

2006.09.28.

2006 július 1-ével elindult az a nagyszabású EU projekt (NEURODYS), amelyben MTA Pszichológiai Kutatóintézetének fejlődés-pszichofiziológiai kutatócsoportja Dr. Csépe Valéria vezetésével a Diszlexia genetikai agyi és viselkedés eltérései közötti összefüggéseket kutatja (összesen 9 ország 15 laboratóriuma).

A NeuroDys projekt egy olyan új európai együttműködésként indult el, melynek célja tisztázni az olvasás fejlődési zavarának, vagyis a fejlődési diszlexiának a biológiai hátterét. A diszlexia egy gyakori, súlyos tanulási zavar, amely az iskolás gyerekek legalább 5%-át érinti, és jelentős biológiai megalapozottsággal rendelkezik. A diszlexia, a kandidáns gének és az egyes agyi régiók közötti kapcsolat kimutatásához olyan nagyobb mintára van szükség, amelyben különböző kulturális és nyelvi háttérrel rendelkező személyek találhatók – erre az európai lakosság tökéletesen alkalmas.

A projekt honlapja: www.neurodys.com.

A NeuroDys 9 különböző ország 15 vezető kutatócsoportját és klinikáját köti össze. A projekt a 2,5 millió európai diszlexiával élő iskolás gyermek által beszélt nyelvek nagy részét átfedi, és az olvasási problémák génekkal, környezettel, agyi szerkezettel és működéssel való kapcsolatának innovatív elemzését foglalja magában. A projekt résztvevői közel 4000 gyermeket fognak megvizsgálni ebben a széles körű, koordinált együttműködésben, amelyet számos nemzeti projekt egészít ki. A projektet az Európai Bizottság 3 millió euróval (kb. 810 millió forint) támogatja.

A diszlexiával kapcsolatos legnagyobb biológiai adatbázis létrehozása Európát a diszlexia kutatás élvonalába fogja helyezni kevesebb, mint 3 éven belül. A molekuláris, agyi és viselkedési vizsgálatok új eredményeinek integrációja megkönnyíti a diszlexia univerzális és nyelvspecifikus aspektusainak mélyebb megértését. Mindez tudományos alapot nyújt a hatékonyabb, célzott diagnózishoz és kezeléshez.

A Neurodys projekt magyarországi képviselője az MTA Pszichológiai Kutatóintézetének fejlődés-pszichofiziológiai kutatócsoportja, Dr. Csépe Valéria vezetésével.”

A tudósítás nem lép túl a tudományos tényközlés lakonikus keretein. Neveket, elérhetőségeket, költségvetési sarokszámokat és címszavakat közöl. Rövid ismeretközlést nyújt kevés keresési és asszociatív lehetőséggel.

5. Origo-portál

A honlapon előtalált témakör megközelítése és megjelenítése is népszerűbb,– nyilvánvalóbb, bőségesebb, az érdeklődés felkeltését jól szolgálja, szolgálhatja.

„Csépe Valéria: A legfontosabb: az izgalmas olvasnivaló
2007. május 2., szerda, 12:11.

Utolsó módosítás: 2007. május 2., szerda, 12:19.

Csépe Valéria pszichológus az MTA Pszichológiai Kutatóintézetének Pszichofiziológiai Osztályán dolgozik. Véletlenek sorozatán át jutott el jelenlegi kutatási területéhez, ahol pontosan az valósul meg, amit mindig is szeretett volna: a biológia és a pszichológia határmezsgyéjén folyik tudományos munkája. Meggyőződése, hogy kutatónak lenni nem munka, hanem életforma, és ezt az életformát a család, gyerekek, unokák nélkül nem lehet kiteljesíteni. Igazi háttérét, gyökereit pedig mindenki a saját gyermekkorából hozza. Az olvasás pszichofiziológiájáról, diszlexiáról is beszélt a Vendégszobában a látogatókkal.”

Itt kép látható a pszichológus asszonyról, mely alá a rövid életút került:

„1976-ban szerzett pszichológus diplomát az ELTE-n. 1976 óta az MTA Pszichológiai Kutatóintézetének Pszichofiziológiai Osztályán dolgozik. Agykutatási és kísérleti pszichológiai módszerekkel kutatja a hallási észlelés, a nyelvhasználat és nyelvi fejlődés, valamint az olvasásfejlődés kérdéseit. 1990 és 1993 között Humboldt-ösztöndíjasként

Münsterben dolgozott, hazatérve elektrofiziológiai laboratóriumot hozott létre. 2000-ben nemzetközileg is újdonságnak számító fejlődés-pszichofiziológiai kutatócsoportot alapított. 2005 szeptembere óta az ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Az MTA Pszichológiai Bizottság elnöke, az OTKA Társadalomtudományi Kollégium tagja.”

A figyelemfelkeltést vagy annak megújítását alcím biztosítja: „A diszlexia nem betegség”. Ezután riport formájában jelenik meg az üzenetek útján feltett kérdések nyomán összeállt virtuális párbeszéd a portál látogatói és dr. Csépe Valéria között a diszlexiáról:

„-Hallottam hogy majmokat próbálnak megtanítani írni/beszélni - de mi értelme ennek, ha szegény nem is fogja fel, hogy mit mond, csak megtanulja, hogy ezért jutalmat kap?[Daranah]

– Nem tudom, hogy ezt hol hallotta. Jómagam ilyen kutatást nem ismerek. Ismerem viszont azokat az idegtudományi közleményeket, melyek azt vizsgálták, hogy a majmok agya milyen, az emberéhez hasonló feldolgozásra képes. Tudjuk, hogy a majmok tárgyfelismerése nagyon jó, egymással jól kommunikálnak, tehát agyuk elég fejlett. Jelenlegi tudásunk szerint azonban a majmok beszédképző szervei nem alkalmasak arra a rendkívül összetett hangadásra, amely a beszédhangok képzéséhez szükséges. Szimbólumokat sem használnak és, még ha rajzolnának-festénének is, nem valószínű, hogy a kolónia tagjai ezt megértenék. Vannak kutatók, meglehetősen híresek is, akik azért tanítják a majmokat szimbólumok használatára, hogy gondolkodásukról, kommunikációjukról többet megtudjanak. A kommunikációnak azonban sokféle formája van, a beszéd ennek egyik speciális esete.

– Üdvözlöm! Hogy képes az ember több idegen nyelven hasonló szinten beszélni, olvasni? [randevuzzunk]

– Úgy, hogy rendelkezik valami fantasztikussal és ez az emberi agy. Az emberi agyat hatalmas változási, átalakulási képesség jellemzi, ezt nevezzük plaszticitásnak. A nyelvtanulás esetében nagyon sok alaplételem - ezt szoktuk röviden nyelvérzéknek nevezni - fejlettsége szükséges. Máshogy tanulják azok az idegen nyelveket, akik két, esetleg több nyelvet tanulnak születésüktől fogva, vagy a családban, vagy egy több nyelvet használó nyelvi közösségben. A mai idegtudományi adatok szerint ugyanazon az agyi hálózaton működik mindegyik, a hozzáférés azonban eltérő szintű. A nyelvtudás nagyon fontos előfeltétele az olvasásnak, a több nyelven való olvasás azonban rendkívüli rugalmasságot igényel. A különböző nyelvek írásrendszere ugyanis nagyon eltér: ennek egyik szélsőséges példája az angol.

– Üdvözlöm:-) Miért nem szeret olvasni a gyerekek nagy része? Van erre valami tudományos magyarázat? [Nemmindegyki]

– Nehéz kérdés! Próbálunk tudományos magyarázatot is találni, a válasz mégis inkább abban keresendő, hogy milyenek a mai gyerekek. Csak azok nem olvasnak, akik nem is tudnak jól olvasni, vagy azok, akik tudnak, de nem szeretnek. Utóbbiak között biztos vannak olyanok, akiknek a kezében soha nem volt egy jó könyv. Ma már azonban nem csupán a könyvolvasást tekintjük olvasásnak. Kevés felmérés van arra vonatkozóan, hogy

a könyvet olvasni nem szerető gyermekek milyen gyakran használják az internetet. Ma már a magyar nyelvű tartalomszolgáltatás is egyre több lehetőséget ad erre.”

Újabb kép, amely a mosolygós, odaadóan magyarázó, természetesen viselkedő pszichológusnőt ábrázolja.

A kérdések folytatódnak:

– *Megéri ezt a szakmát választani? Meg lehet belőle élni? [Bazsu Me]*

– Igen megéri, izgalmas intellektuális kihívás. Egy idő után meg is lehet belőle élni, csak hosszú a kivárási idő. Erről a doktorandusz munkatársaim sokat tudnának mesélni.

– *Üdv! Az mitől van, hogy ötször elolvasok egy szöveget és nem tudom megjegyezni a tartalmát se igazán? (rob g)*

– Ez attól függ, hogy mit tekint szövegnek. Esetleg iskolai tananyagot? Ha így van, nem csupán megértési és emlékezeti probléma, hanem motivációs is. Amit nem szívesen olvasunk, esetleg tantárgy, amit nem szeretünk, netán szorongunk tőle, ellene dolgozik az emlékezeti rögzítésnek.

– *Az fura, hogy valaki kamasz korában egy könyvet se olvasott el. Majd később szereti a könyveket, sőt novellát is ír... [Stven Ken]*

– Szerintem is fura, de nagyon örülök neki. A kutatásban azt szoktuk mondani, hogy nemcsak írni kell, hanem olvasni is. Megjegyezném azért, hogy a kamaszkor egy különleges időszak, nem mindig látszik, hogy valaki milyen lesz felnőttkorában.

– *Nos, én nem értek a kutatási dolgokhoz, de elég fura számomra, hogy leküzdhetetlen a vágyam az írásra. Megdöbrent még engem is. [Stven Ken]*

– Írás és olvasás nem csupán technika, hanem gondolataink kifejezése és mások gondolatainak megértése, befogadása. Önmagában tehát nincs ellentmondás a kamaszkori könyvkerülés és a felnőttkori írásvágy között. Nyilván meg szeretné osztani gondolatait másokkal és ennek egy lehetséges útja az írás. Ez azonban ugyanolyan lehetséges kifejezési mód mintha a festészetet, vagy a filmkészítést választotta volna:”

5. Mindentudás Egyeteme

Ismét szintiszta tudomány a hírközlés bázisán. Kevés kép, nevek és lényeg kiemelve. A portál kevésbé „ad” a vonzerőre, nem kalandozik el a véleménynyilvánítás és az olvasók „marasztalása” felé.

Cím: Kultúrafüggő olvasási nehézségek

Definiatív, vastagon szedett bevezető mondat:

A nyelvek és kultúrák különbségei a kognitív folyamatokban is lenyomatot hagynak. A diszlexia újabb kutatások szerint maga is kultúrafüggő.

Szakszerű utalás a forrásra: Ursache für Legasthenie ist kulturbedingt
a cikk eredeti verziója (német)

„Egy új tanulmány alapján kutatók arra következtetnek, hogy a legasthenia (olvasási gyengeség) kialakulásának okai kultúránként változóak. A tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy ugyan a kínai gyerekek olvasási nehézségei hasonlóak más gyerekéhez, azonban háttérükben más agyi területek állnak, mint a többiekénél. A kutatók egyébként eddig is kételkedtek abban, hogy a legasthenia kialakulásának kizárólag egyetlen oka lenne. Ezzel kapcsolatos újabb következtetéseiket a Nature című szaklapban publikálták.

A tudósok szerint a legasthenia, ismertebb nevén diszlexia okát az agy úgynevezett temporoparietális területén kell keresni. Az ilyen tanulmányok többségének készítői azonban betűalapú, alfabetikus nyelvek használóit vizsgálták, mint amilyen például az angol. Az új kutatás a kínai gyerekekre összpontosított, a kínai írás ugyanis nem betűkön, hanem szimbólumokon alapszik. A vizsgálatban funkcionális mágnesrezonanciás képalkotó eljárást (fMRI) alkalmaztak, így figyelték meg nyolc diszlexiás és nyolc jól olvasó gyermek agyműködését, akikkel különféle nyelvi tesztekkel végeztek el. A vizsgálat eredményei szerint a probléma gyökere az eddigi feltételezésekkel szemben az agy egy másik területén, a baloldalon lévő, középső frontális gyrusban (LMFG) keresendő.

A kutatók ebből azt a következtetést vonják le, hogy a kínai gyerekek esetében a diszlexia kialakulásáért ez a terület felelős, ugyanis a kínai olvasás más mentális folyamatokat vált ki, mint az alfabetikus írásoké. Alfabetikus írás esetében az olvasás szekvenciális: előbb felismerjük a betűket, majd különböző hangokká fordítjuk őket, s a hangok sorozatához valamilyen jelentést rendelünk. A kínai nyelv esetében a folyamatok előrehaladása párhuzamos: az agynak egyszerre kell egy-egy piktogramot feloldani, s a hozzá kapcsolódó hangot megformálnia. Márpedig ha a diszlexia okai kultúra- és nyelvfüggőek, a kezelési módszerek is különbözőnek kell lennie különböző nyelvek és kultúrák esetén.

A diszlexia kialakulásában a fentiekén kívül a szintén kultúráról kultúrára változó olvasástanítási módszereknek is szerepe lehet. A kínai gyerekeknek például gyakran kell egyes adatokat fejből megtanulniuk. Ian Smythe, nemzetközileg elismert diszlexia-szakértő szerint a diszlexia manifesztációja nemcsak az individuális kognitív különbségekkel áll összefüggésben minden egyes individuum esetében, hanem az adott egyén nyelvvel és kultúrájával is.

Az alfabetikus nyelveket beszélő gyerekek olvasási zavarait illetően korábban egyébként texasi kutatók jutottak izgalmas új eredményekre. Rájöttek, hogy az olvasási nehézségekkel küzdő gyermekek a hallott információkat agyuk más területén dolgozzák fel, mint jól olvasó társaik.

Az iskoláskorú gyermekek 15 százaléka szenved diszlexiában, az olvasási nehézségek megnyilvánulási módja azonban többféle lehet. A gyerekek egy része akadozva ugyan, de

tud olvasni, míg mások teljes mértékben képtelenek az olvasásra. A gyenge olvasási készség gyakran beszédzavarokkal is párosul és felnőttkorban is megmarad.

Joshua Breier, a texasi University of Houston munkatársa kollégáival tizenkét diszlexiás és tizenegy nem diszlexiás gyermeket vetett alá egy hallási vizsgálatnak. A nyolc és tizenkét év közötti gyermekeknek olyan szótagpárok között kellett különbséget tenniük, mint például a "ga" és "ka". A kutatók eközben agyi aktivitásukat vizsgálták.

A diszlexiában nem szenvedő gyermekeknél az agy bal oldalának nyelvi központjai voltak különösen aktívak, a gyengén olvasó gyerekeknél viszont a megfelelő jobboldali agyi területek, melyeknek pontos funkcióját eddig nem sikerült kideríteni. A diszlexiáért felelős működési zavar tehát valószínűleg csupán az agy egy kicsiny területére összpontosul. Fontos megjegyezni, hogy a vizsgált gyermekek intelligenciája viszont teljesen függetlennek mutatkozott olvasási nehézségeiktől.”

Ismét tárgy- és tényszerűen. A mellékelt kép sem igazán érdekes. Bemutatás, valóban egy egyetem oktatói hangvétele, csak hogy az otthon, a számítógép előtt ülő és éppen erre a portálra tévedő önkéntes hallgató nem valószínű, hogy minden esetben kér ebből, és éppen ebből kér.

6. Ki a jobb tehát, és miért is ő,– meg az egészről teljesen szubjektívan polemizálva?

A kérdés bonyolultnak tűnt ugyan a dolgozat elején, de mostanra világossá vált előttem, hogy az átlag állampolgárhoz tudományos igényességgel „ex cathedra” közelíteni nem igazán érdemes. A magazinok populista bulvár-hangvételébe formázott üzenet-alapú riport lényegesen könnyebben kelti fel az érdeklődést, és a diszlexia témaköre a valós olvasói kíváncsiság irányából kerülhet kibontásra. Az sms-kérdések éppen az átvezetést célozhatják a tudományos- és a bulvár-igény között. Persze lelki szemeink előtt azonnal megjelenhetnek a többi portálok és a színes pletykalapok. Hír és kacsa, tudomány és áltudomány olykor áttekinthetetlen, kaotikusan színjátászó palettája. Szenzáció hajhász társadalmunk nyilván jobban becsüli a tömönatos hír-alapot pongyolán és agresszívan tovább burjánzóztató, olykor félművelt „száguldó riportert” és bulvárlapszerkesztőt, mint a könyvtárban pókhálósodó spinozai logikát csűrő, tudós koponyát. „Megverték osztálytársai, mert diszlexiás volt!”, „Használ-e a diéta a diszlexia ellen?”, „Egyre több a diszlexiás a homoszexuálisok között!”. Na ezt már aztán veszik, erre aztán klikkel boldog és boldogtalan. Értékét veszíti a diszlexiáról verejtékezések árán megszerzett új ismeret! A lényeg, akár a kínai diszkontban, a szín és a forma lesz a tartalom és belbecs helyett. És a probléma talán még nem is ez, hisz ez biztosan nem tudomány és nem tudományos, csak a szándékoltan ferdére kalibrált közízlés visszaköszönése.

A tudomány gondja az, hogy a felsőoktatásban résztvevő hallgatók nagy hányada az évtizedek óta kiprovokált sok tízezer szakdolgozatában nem tud mit írni. Pótcselekszik és áltudományoskodik. Kutat, vizsgál, statisztikát fabrikál és konklúziókat gyárt, téveszméket kreálva szerzi meg diplomáját, és tudósnek jelenti ki magát ezt követően. Dolgozata írásakor nem olvas, csak ír. Jól-rosszul, rafkósan, ügyesen vagy pimaszul plagizálva „megszüli” internet-bázisú dolgozatát. Kutatásában megkérdez 174 utolsóidős kismamát, hogy szerinte mi a diszlexia? Válaszalternatívák: 5 hamis marhaság + 1 igaz definíció. Aztán még legalább 29 idióta kérdés, aminek valójában konkrétan „szegény”

diszlexiához például már vajmi kevés köze van. Rutinosan a kérdőív összképének körvonalazódását követően az egész sztori elejére gyárt a szerző egy-két kacifántos hipotézist, amit majd erősít vagy cáfol az – arra egyébként alkalmatlan – kérdőív kiértékelése után. A látszat mindenesetre frankón az, hogy eleve tudta, mit akar, és profin, „félkézszel” alátámaszt bármit. Ráadásul nem egy magyar egyetem magyar hallgatója süllyed saját ötlete szerint ide. Olvasható a tudományos sajtóban nem egyszer, hogy neves amerikai egyetemek szponzorált laboratóriumai milyen „parasztvakító” ökörségekkel képesek néha foglalkozni. Sokszor az az érzésem, hogy a mi világunk nem a tudomány előrelépéseiről lesz híres az utókor történelemkönyvei számára, hanem a Guinness-book képtelenségeiről. Ha valaki diszlexiát kutat, az feltehetően később lesz gazdag a könyvéért kapott tiszteletdíj összegéből, mint az, aki befogott orral, fél lábon állva képes két napig énekelni egy karó tetején!

Vélelmezhető, hogy világunkban a sokféleségre akkor is van sokféle igény, ha annak minőségi szórása szinte az elviselhetetlennel határos. Vagyis hol húzódik a morális határ a hírek igaz/hamis információtartalmának terítése vonatkozásában? Van-e még fontos hír egyáltalán, vagy valójában az a fontos, hogy az olvasó mit és hogyan megfogalmazva olvasna szívesen? No itt érkeztem el ennek a dolgozatnak a végső tűrészatárához,– és az elemzett portálok módszerét és kvalitását nem sértve,– arra a kérdésre, hogy szükség van-e a három tudományos portál nem teljesen analóg, de valóság-hű megfogalmazására, javasolom az „igen” választ megjelölni.